

**Mètodes qualitatius de recerca social**

Codi: 101147

Crèdits: 6

| Titulació          | Tipus | Curs | Semestre |
|--------------------|-------|------|----------|
| 2500262 Sociologia | OB    | 2    | 1        |

**Professor/a de contacte**

Nom: Joan Miquel Verd Pericas

Correu electrònic: joanmiquel.verd@uab.cat

**Utilització d'idiomes a l'assignatura**

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

**Equip docent**

Joan Rodriguez Soler

Oriol Barranco Font

**Prerequisits**

Es recomana haver superat els crèdits corresponents a l'assignatura de 1r Metodologia i Disseny d'Investigació

**Objectius**

Es tracta d'una assignatura que es planteja com a continuació de la de Metodologia i Disseny d'Investigació del primer any de grau. Igual que a Metodologia i Disseny, l'interès primordial de la matèria és el de dotar l'alumnat amb els fonaments teòrics i els instruments tècnics per dur a terme la vessant aplicada del que ha de ser al seu ofici.

L'objectiu fonamental és oferir a l'alumnat la informació i el desenvolupament de les habilitats per a l'aplicació de tècniques qualitatives en la fase de la contrastació empírica de la recerca. El curs es centrarà especialment en els mètodes i tècniques qualitatives de recoll de les informacions: l'entrevista, les discussions en grup, els mètodes biogràfics i l'ús de documents.

El fet de tractar de manera exclusiva els mètodes i tècniques d'obtenció d'informació qualitativa és a efectes únicament pedagògics. Cal mantenir la idea que no es pertinent entendre la investigació sociològica en termes de la dicotomia quantitatiu/qualitatiu.

**Competències**

- Aplicar els principals mètodes i tècniques quantitatius i qualitatius de recerca social en un tema concret.
- Avaluar la qualitat del propi treball.
- Buscar fonts documentals a partir de conceptes.
- Descriure els fenòmens socials de manera teòricament rellevant i tenint en compte la complexitat dels factors implicats, de les seves causes i dels seus efectes.

- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Dissenyar un projecte de recerca social definint un marc teòric exhaustiu amb uns conceptes clars, formulant hipòtesis coherents i significatives, escollint les tècniques de recerca apropiades per als conceptes adoptats i analitzant els resultats empírics obtinguts amb aquestes tècniques.
- Enumerar la metodologia i les tècniques de recerca sobre les quals recolzen les principals hipòtesis sobre les relacions socials, les posicions i les pràctiques dels individus en l'estructura social i els canvis socials.
- Gestionar el propi temps: planificar l'estudi propi, gestionar la relació amb un tutor o tutora o un assessor o assessora, i establir i complir els terminis adequats per a un projecte de treball.
- Treballar en equip i en xarxa en situacions diverses

## Resultats d'aprenentatge

1. Avaluar la qualitat del propi treball.
2. Buscar fonts documentals a partir de conceptes.
3. Definir conceptes d'anàlisi.
4. Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
5. Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
6. Elaborar un guió d'entrevista o d'un grup de discussió.
7. Elaborar un instrument d'anàlisi significativa per a aquesta hipòtesi.
8. Elaborar un pla d'observació.
9. Esmentar els principals conceptes de la sociologia.
10. Explicar la base metodològica d'aquests mètodes i tècniques quantitatius i qualitatius.
11. Formular una hipòtesi amb aquests conceptes.
12. Gestionar el propi temps: planificar l'estudi propi, gestionar la relació amb un tutor o tutora o un assessor o assessora, i establir i complir els terminis adequats per a un projecte de treball.
13. Identificar els principals mètodes i tècniques quantitatius i qualitatius.
14. Indicar-ne les dimensions, els possibles indicadors quantitatius i l'evidència qualitativa rellevant per observar-los empíricament.
15. Obtenir conclusions a partir de la informació recollida amb aquest instrument.
16. Relacionar-los amb els diferents enfocaments de la sociologia.
17. Treballar en equip i en xarxa en situacions diverses

## Continguts

Tema 1. Introducció. Característiques generals dels mètodes d'investigació qualitativa

- 1.1. La gènesi i desenvolupament de la investigació qualitativa.
- 1.2. Característiques metodològiques de l'enfocament qualitatiu
- 1.3. Paradigmes i perspectives en la investigació qualitativa.
- 1.4. El debat qualitatiu/quantitatiu. Cap a la complementarietat de perspectives.
- 1.5. Els mètodes i tècniques qualitativa d'obtenció d'informació i d'anàlisi: visió panoràmica.

Tema 2. Investigar amb mètodes qualitativa

- 2.1. Les estratègies metodològiques en la recerca qualitativa. Els objectius de la recerca.
- 2.2. El procés de recerca qualitativa i les seves fases.

2.3. De la construcció de l'objecte d'estudi a la planificació de les estratègies de contrastació empírica. El disseny en la recerca qualitativa

2.4. La selecció de les unitats d'informació: el camp d'anàlisi i la mostra.

### Tema 3. El mètode d'entrevista

3.1. Definició i usos de l'entrevista

3.2. El disseny i la conducció d'entrevistes: camp i recull de la informació.

3.3. Avantatges i limitacions de les entrevistes

### Tema 4. Els mètodes de discussió en grup

4.1. Definició i usos de les discussions en grup

4.2. El disseny i realització dels grups: camp i recull de la informació

4.3. Avantatges i limitacions dels mètodes de discussió en grup

### Tema 5. Els mètodes narratiu-biogràfics

5.1. Definició i usos dels mètodes narratiu-biogràfics

5.2. El disseny i l'aplicació dels mètodes biogràfics: camp, recull de la informació i presentació dels materials biogràfics

5.3. Avantatges i limitacions dels mètodes narratiu-biogràfics

### Tema 6. L'ús de documents en la recerca qualitativa

6.1. Definició i usos dels documents en la recerca qualitativa

6.2. Aspectes de disseny en l'ús de documents

6.3. Avantatges i limitacions de l'ús de documents

## **Metodologia**

El treball dels estudiants durant el curs es divideix en diferents tipus d'activitats, cadascuna amb una quantitat específica d'hores de treball assignada. Aquesta diversitat de formats es reflecteix en l'ús de diferents metodologies de treball durant el curs. El curs té 6 crèdits ECTS, per la qual cosa es preveu que els estudiants dediquin 150 hores de treball en el conjunt del curs.

Atès que es tracta que l'alumnat aprengui a fer servir i practiqui els mètodes i tècniques qualitatius d'obtenció d'informació, la metodologia docent i les activitats formatives de l'assignatura el situen en el centre del procés d'ensenyament-aprenentatge. Així, la metodologia docent combinarà: sessions expositives (40 hores), pràctiques a l'aula que permetin aplicar els conceptes adquirits i les tècniques i mètodes explicats (12 hores), tutories de seguiment (15 hores) i treball autònom (83 hores) .

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

## Activitats formatives

| Títol                                        | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge       |
|----------------------------------------------|-------|------|--------------------------------|
| Tipus: Dirigides                             |       |      |                                |
| Pràctiques a l'aula                          | 12    | 0,48 | 1, 2, 3, 4, 6, 8, 11, 12, 17   |
| Sessions expositives                         | 40    | 1,6  | 3, 5, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 16 |
| Tipus: Supervisades                          |       |      |                                |
| Tutories grupals programades                 | 15    | 0,6  | 3, 4, 6, 7, 8, 11, 12, 14      |
| Tipus: Autònomes                             |       |      |                                |
| Estudi i comprensió dels coneixements        | 20    | 0,8  | 2, 5, 9, 13, 16                |
| Lectures dels textos obligatoris             | 23    | 0,92 | 5, 9, 10, 13, 14, 16           |
| Preparació individual de les proves escrites | 15    | 0,6  | 13, 14, 16                     |
| Treball en grup                              | 25    | 1    | 3, 6, 8, 11, 12, 15, 17        |

## Avaluació

El curs s'avaluarà mitjançant tres procediments diferents:

1. Avaluació contínua durant el semestre basada en els exercicis i l'assistència a les pràctiques desenvolupades a l'aula (15% de la nota final). L'assistència a aquestes sessions és obligatòria i la no assistència suposarà tenir un zero (0) en la pràctica corresponent. Les dates d'aquestes sessions de pràctiques s'anunciaran al principi del curs.
2. Un projecte de recerca realitzat en grup que es desenvoluparà durant tot el semestre (50% de la nota final). Aquest projecte de recerca es basarà en l'ús d'entrevistes i un grup de discussió. Cada membre del grup desenvoluparà una entrevista individual i participarà en el disseny i desenvolupament d'un grup de discussió (només un per treball). Hi haurà quatre dates en què els estudiants lliuraran els treballs relacionats amb el seu projecte de recerca, que es donaran a conèixer al principi del curs.
3. Dos exàmens individuals escrits que avaluaran l'adquisició de conceptes i coneixements aplicats transmesos durant el curs (35% de la nota). Les dates exactes d'aquests exàmens s'anunciaran al principi del curs.

El curs s'aprovarà si la nota final ponderada del conjunt d'activitats d'avaluació arriba a un 5. Addicionalment, per a poder fer la mitjana entre les diferents parts de l'avaluació caldrà aconseguir una nota mínima d'un 4 tant en la nota final dels exàmens escrits com en la nota final del projecte de recerca en grup.

Tots els lliuraments hauran de presentar-se en les dates establertes pel professor o professora. Si no és així, el/la professor/a aplicarà la penalització especificada per a aquests exercicis. Els casos de plagi o altres actes irregulars (còpia, per exemple) seran qualificats amb un zero (0) en l'activitat corresponent. Si teniu dubtes sobre què constitueix un plagi, podeu consultar la *Guia sobre Com Citar i Com Evitar el Plagi* que trobareu al Campus Virtual.

Aquells estudiants que durant el curs hagin fet un seguiment adequat de l'assignatura i no superin l'avaluació en grup (és a dir, no superin l'avaluació relativa al projecte de recerca) podran optar a la recuperació d'aquesta part, que equival al 50% de l'assignatura. La part relativa a l'avaluació individual (exàmens escrits) i a les pràctiques a l'aula NO ES PODRÀ RECUPERAR.

A l'acta d'avaluació final tan sols tindran la qualificació de No Presentat aquelles persones que no hagin fet les activitats d'avaluació corresponents al 50% de la nota.

D'acord amb l'article 117.2 de la Normativa acadèmica de la UAB, l'avaluació de l'alumnat repetidor podrà consistir en una sola prova de síntesi. L'alumnat repetidor que es vulgui acollir a aquesta possibilitat, caldrà que es posi en contacte amb el professorat a principi de curs.

## Activitats d'avaluació

| Títol                                                                                                                     | Pes | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge               |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|-------|------|----------------------------------------|
| Avaluació continuada durant el semestre basada en els exercicis i l'assistència a les pràctiques desenvolupades a l'aula. | 15% | 0     | 0    | 1, 3, 6, 8, 11, 14                     |
| Exàmens individuals que avaluaran l'adquisició de conceptes i instruments bàsics transmesos en l'assignatura              | 35% | 0     | 0    | 3, 5, 9, 10, 13, 16                    |
| Treball de recerca en grup que es desenvoluparà a llarg de tot el semestre                                                | 50% | 0     | 0    | 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 15, 17 |

## Bibliografia

La bibliografia bàsica del curs és:

VERD, Joan M.; LOZARES, Carlos (2016) *Introducción a la investigación cualitativa. Fases métodos y técnicas*. Madrid: Síntesis.

Bibliografia complementària (utilitzada en algunes parts del curs):

ACOCELLA, Ivana; CATALDI, Silvia (2020) *Using Focus Groups. Theory, Methodology, Practice*. London: Sage

ALONSO, Luis Enrique (1998) *La mirada cualitativa en sociología. Una aproximación interpretativa*. Madrid: Fundamentos.

BERTAUX, Daniel (2005) *Los relatos de vida. Perspectiva etnosociológica*. Barcelona: Edicions Bellaterra.

BLANCHET, A. (1989) "Entrevistar". Dins A. Blanchet, R. Ghiglione, J. Massonat i A. Trognon (eds.): *Técnicas de investigación en Ciencias Sociales*. Madrid: Narcea.

BOURDIEU, P. (2003) *El oficio de científico. Ciencia de la ciencia y reflexividad*. Barcelona: Anagrama.

BOURDIEU, P.; CHAMBOREDON, J.; PASSERON, J. (1989) *El oficio del sociólogo*. Madrid, Siglo XXI

BREWER, J.; HUNTER, A. (2006) *Foundations of Multimethod Research: Synthesizing Styles* Thousand Oaks, CA: Sage. 2ª edició.

CALLEJO, Javier (2001) *El grupo de discusión: Introducción a una práctica de investigación*. Madrid: Ariel.

CICOUREL, Aaron (2011[1964]) *Método y medida en sociología*. Madrid: Centro de Investigaciones sociológicas. Capítols 1 y 2.

CRESWELL, J. W. (2013) *Qualitative Inquiry and Research Design. Choosing among five approaches*. Thousand Oaks, California: Sage. Capítols 2 i 3. 3ª edició.

- DELGADO, J.M.; GUTIERREZ, J. (Eds.) (1994) *Métodos y técnicas cualitativas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Síntesis.
- DENSCOMBE, Martyn (2012) *Research Proposals. A practical guide*. Maidenhead: Open University Press
- FLICK, Uwe (2004/1998) *Introducción a la investigación cualitativa*. Madrid: Morata.
- GARCÍA FERRANDO, Javier; ALVIRA, Francisco; ALONSO, Luis E.; ESCOBAR, Modesto (comps.) (2015) *El análisis de la realidad social*. Madrid: Alianza. 4ª edición.
- GERRING, John (2007) *Case study research: Principles and practices*. Cambridge, R.U.: Cambridge University Press. Capítols 1, 2 i 3.
- GLASER, B. G.; STRAUSS, A. L. (1967) *The Discovery of Grounded Theory. Strategies for Qualitative Research*. Nueva York: Aldine.
- GUTIÉRREZ BRITO, J. (2008) *Dinámica del grupo de discusión*. Madrid: CIS.
- IBAÑEZ, Jesús (1986) *Más allá de la sociología. El grupo de discusión: técnica y crítica*. Madrid: Siglo XXI. 2ª edición.
- IBAÑEZ, Jesús (1994) *El regreso del sujeto. La investigación social de segundo orden*. Madrid: Siglo XXI.
- KRUEGER, Richard A. (1991) *El grupo de discusión. Guía práctica para la investigación aplicada*. Madrid: Pirámide.
- LOZARES, Carlos; VERD, Joan Miquel (2022) "Cuatro retos metodológicos en la investigación sociológica que contribuyen a la superación de la división paradigmática". En Manuel Fernández Esquinas y Màrius Domínguez Amorós (eds.): *La sociología en España. Diagnóstico y perspectivas de futuro*. Pp. 127-145.
- MARRADI, Alberto; ARCHENTI, Nélida; PIOVANI, Juan Ignacio (2018) *Manual de metodología de las Ciencias Sociales*. Buenos Aires: Siglo XXI
- MORSE, J. M. (2005) *Asuntos críticos en los métodos de investigación cualitativa*. Alicante: Universidad de Alicante
- PATTON, Michael Quinn (2015) *Qualitative Research and Evaluation Methods*. Thousand Oaks, California: Sage. 4ª edición.
- PIOVANI, Juan Ignacio; MUÑIZ, Leticia (2017) *¿Condenados a la reflexividad?* Buenos Aires: Biblos.
- PUJADAS MUÑOZ, Juan José (1992) *Método biográfico: El uso de las historias de vida en ciencias sociales*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.
- QUIVY, R.; VAN CAMPENHOUDT, L. (1992) *Manual de investigación en ciencias sociales*. México: Limusa.
- REICHERTZ, Jo (2014) "Induction, deduction, abduction". Dins Uwe Flick (ed.): *The Sage Handbook of qualitative data analysis*. Londres: Sage, pp. 123-134.
- RODRIGUEZ GOMEZ, G.; GIL FLORES, J.; GARCIA JIMENEZ, E. (1996) *Metodología de la investigación cualitativa*. Archidona (Málaga): Ediciones Aljibe.
- RODRÍGUEZ JAUME, M.ª José; GARRIGÓS, José Ignacio (2017) *Análisis sociológico con documentos personales*. Madrid: CIS
- RUIZ OLABUENAGA, José Ignacio (2012) *Metodología de la investigación cualitativa*. Bilbao: Universidad de Deusto. 5ª edición.
- SALMONS, Janet E. (2015) *Qualitative Online Interviews*. London: Sage

- SALMONS, Janet E. (2016) *Doing Qualitative Research Online*. London: Sage
- SEAWRIGHT, Jason. (2016) *Multi-Method Social Science: Combining Qualitative and Quantitative Tools*. Cambridge University Press,
- SILVERMAN, David (2013) *Doing qualitative research*. Londres: Sage. 4ª edició.
- THOMAS, William I.; ZNANIECKI, Florian (2004) *El campesino polaco en Europa y en América*. Madrid: CIS.
- TRINIDAD, A.; CARRERO, V.; SORIANO, R. M. (2006) *Teoría fundamentada "Grounded Theory". La construcción de la teoría a través del análisis interpretacional*. Madrid: CIS.
- VALLES, Miguel S. (1997) *Técnicas cualitativas de investigación social. Reflexión metodológica y práctica profesional*. Madrid: Síntesis.
- VALLES, Miguel S. (2002) *Entrevistas cualitativas*. Madrid: CIS.
- VASILACHIS DE GIALDINO, Irene (coord.) (2006) *Estrategias de investigación cualitativa: Volumen I*. Barcelona: Gedisa.
- VASILACHIS DE GIALDINO, Irene (coord.) (2019) *Estrategias de investigación cualitativa: Volumen II*. Barcelona: Gedisa.
- VERD, J. M.; LÓPEZ, P. (2008) "La eficiencia teórica y metodológica de los diseños multimétodo". *Empiria, Revista de Metodología de Ciencias Sociales*, 16: 13-42. DOI: 10.5944/empiria.16.2008.1388
- WOLCOTT, Harry F. (2009) *Writing up qualitative research*. Thousand Oaks, California: Sage. 3ª edició.
- YIN, R. K. (2017 [1984]) *Case Study Research. Design and Methods*. Thousand Oaks, California: Sage. 6ª edició.
- YIN, Robert K. (2017) *Case Study Research and Applications: Design and Methods*. Sage. 6ª edició

## **Programari**

L'assignatura no farà servir cap programa informàtic específic